

“HUDUDIIY RIVOJLANISHDA XORIJIY INVESTITSIIYALAR: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI”

Omonullayeva Shahlo Bohodir qizi

Annotatsiya: Hududiy rivojlanishda xorijiy investitsiyalar muhim o‘rin tutadi, chunki ular iqtisodiyotni barqarorlashtirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va raqobatbardosh sohalarni rivojlantirishda asosiy omillardan biridir. O‘zbekiston uchun xorijiy investitsiyalar hududlar rivojlanishida muhim strategik resurs sifatida ahamiyat kasb etmoqda. Mamlakat iqtisodiy siyosatida xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, ularni samarali boshqarish va hududiy iqtisodiyotni o‘stirishga qaratilgan mexanizmlarni ishlab chiqish birinchi o‘rinda turadi.

Kalit so‘zlar: hududiy rivojlanish, resurslar, xorijiy investitsiyalar, tajribalar, istiqbollar, investitsiyalar, muhit, iqtisodiyot, rivojlanish.

Bugungi kunda O‘zbekiston o‘zining geografik joylashuvi, resurs salohiyati, iqtisodiyotni diversifikatsiyalash bo‘yicha amalga oshirayotgan islohotlari bilan xorijiy investitsiyalar uchun qulay muhit yaratishga intilmoqda. Shu bilan birga, mamlakatda investitsiyalarni jalb qilish va ularni samarali o‘rnatish jarayonlari hududlarga inoqlik bilan taqsimlanib, iqtisodiyotni markazdan tashqaridagi hududlarda ham rivojlantirishga yo‘naltirilmoqda. Bu esa hududiy tafovutlarni kamaytirish, boshqa sohalarning rivojlanishi va aholining turmush farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Xorijiy investitsiyalar hududlarda infratuzilmani yaxshilash, yangi sanoat korxonalarini tashkil etish, xizmat ko‘rsatish sohasini kengaytirish imkonini beradi. Bu jarayonlarda mahalliy va xorijiy korxonalarning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. O‘zbekistonning turli hududlarida amaliyotda xorijiy investorlar bilan birga hamkorlik qilgan loyihalar misolida bu jarayonni kuzatish mumkin. Masalan, energetika, qishloq xo‘jaligi, transport va logistika sohaslarida elastik mexanizmlar orqali investitsiyalarni jalb qilish, hududlarni raqobatbardosh qilish bo‘yicha ijobiy natijalar kuzatilmoqda. Hududiy rivojlanishda

xorijiy investitsiyalarni jalb qilish strategik jihatdan yondashuvni taqozo etadi. Mamlakat hududlarining iqtisodiy imkoniyatlari, demografik holati, madaniy va ijtimoiy xususiyatlari, shuningdek, mavjud iqtisodiy infratuzilma darajasi hisobga olinib, investitsiya loyihalari rejalashtiriladi. Bu esa o'z navbatida hududiy siyosatning samaradorligini oshirib, barqaror o'sishga olib keladi. Hududiy jihatdan investitsiyalarni boshqarish mexanizmlari orqali investitsiya jarayonlari optimallashtiriladi va resurslarning samarali taqsimlanishi ta'minlanadi. O'zbekiston tajribasida xorijiy investitsiyalarni jalb qilish sohasida qator muhim qadamlar qo'yilgan. Mamlakatni investitsiya uchun qulay hudud sifatida rivojlantirish, qonunchilik bazasini takomillashtirish, investorlarga imtiyozlar berish kabi chora-tadbirlar ko'rilmoqda. Shu bilan birga, mahalliy hokimiyatlar hududiy investitsiya siyosatini amalga oshirishda faol rol o'ynaydi. Ular hududning o'ziga xos iqtisodiy imkoniyatlarini aniqlab, bu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun investitsiya loyihalari yaratadi va ularni amalga oshirishda yordam beradi. Bu jarayonda hududiy rivojlanish bo'yicha rejalashtirish va monitoring tizimlari doimiy takomillashgan.[1]

Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda O'zbekistonning global savdo va iqtisodiy hamkorlik platformalarida faolligi muhim ahamiyatga ega. Mamlakatning qo'shni davlatlar va yaqin hamkorlari bilan o'zaro manfaatli investitsiya loyihalari yaratish, yangi texnologiyalarni joriy etish imkonini oshiradi. Bu esa o'z navbatida hududlarda ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash, yangi bozorlarni ochish va eksport salohiyatini yanada rivojlantirish uchun asos bo'ladi. Xorijiy investitsiyalarning hududiy rivojlanishga ta'siri shunchalik keng qamrovli va ko'p qirrali bo'lishi mumkin. Ulardan faqat iqtisodiy o'sish emas, balki ijtimoiy sohada ham aholi turmush darajasini oshirish, yangi texnik va texnologik base yaratish, atrof-muhitni muhofaza qilish chora-tadbirlarini amalga oshirish mumkin. Shu jihatlarni hisobga olgan holda ularni samarali boshqarish investitsiya barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.[2]

Hududiy rivojlanishda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha O'zbekistondagi loyihalar katta tajriba to'plab, kelgusida ushbu sohani yanada kengaytirish uchun asos yaratdi. Bu tajriba, bir tomondan, hududlarning iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir qilsa, boshqa tomondan, investitsiya siyosatini yanada takomillashtirish va yangi yondashuvlarni kiritish uchun indikativdir. Mamlakat hududlarida innovatsion tarmoqlarni rivojlantirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash choralarini kuchaytirish xorijiy investitsiyalarni yanada ko'paytirishga xizmat qiladi. Kelajakda O'zbekiston uchun xorijiy investitsiyalarni hududiy rivojlanishga jalb etishda barqarorlik, samaradorlik va raqobatbardoshlik muhim mezonlar bo'lib qoladi. Bunday jarayonlarda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, investitsiya muhitini yanada shaffof va xavfsiz qilish, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqish zarur. Shu bilan birga, hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirish maqsadida investitsiya loyihalarini mahalliy mutaxassislar bilan birgalikda amalga oshirish, ularning salohiyatini oshirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish muhim hisoblanadi.[3]

Xorijiy investitsiyalar hududlarning ijtimoiy infratuzilmasini rivojlantirishga keng imkoniyatlar yaratadi. Ular orqali mahalliy hududlarda yangi infratuzilma obyektlari, jumladan ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash shifoxonalari, madaniyat markazlari va boshqa ijtimoiy xizmat tarmoqlari tashkil etiladi yoki modernizatsiya qilinadi. Bu esa hudud aholisining turmush darajasini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Yangi ish o'rinlarining paydo bo'lishi aholi daromadini ko'paytiradi va natijada ijtimoiy sohalarga ajratiladigan mablag'lar oshib, xizmatlarning sifat va miqdori yaxshilanadi. Shuningdek, xorijiy investitsiyalar hududlarga ilg'or texnologiyalarni olib kiradi. Bu ta'lim tashkilotlari va sog'liqni saqlash muassasalarining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Zamonaviy uskunarlar va boshqaruv uslublari beltalashtirilgan xizmatlarni taqdim etishda asosiy vosita hisoblanadi. Bu, o'z navbatida, aholining ijtimoiy xizmatlardan qoniqishini oshiradi

va ularning sifatli xizmatlardan teng foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Mahalliy infratuzilma sharoitlari yaxshilangan sohalarda ijtimoiy tafovutlar kamayadi, sogʻliq holati va taʼlim darajasi koʻtariladi. Transport infratuzilmasining rivojlanishi hudud aholisining faoliyat doirasini kengaytirishga yordam beradi. Yangi yoʻllar, jamoat transporti tizimlari va transport kommunikatsiyalari hududlararo aloqalarni kuchaytiradi, aholi uchun xizmat koʻrsatish joylariga yetib borishni osonlashtiradi. Bunday sharoitlarda ijtimoiy sohalarda ham xizmat koʻrsatish hajmi va sifati oshadi. Shuning uchun transport infratuzilmasining rivojlanishi mahalliy ijtimoiy infratuzilma tizimining mustahkamlanishiga bevosita taʼsir qiladi. Energiya, suv taʼminoti va boshqa kommunal xizmat tarmoqlariga xorijiy investitsiyalar kiritilishi hududlarda yashash sharoitlarini yaxshilashda muhim omildir. Barqaror va sifatli energiya taʼminoti ijtimoiy infratuzilmaning barcha komponentlari uchun zarur shart-sharoit yaratuvchi omil sanaladi. Toza ichimlik suvi yetkazib berilishi va atrof-muhit tozaligi hudud aholisining sogʻligini saqlashga xizmat qiladi. Bu esa oʻz navbatida mamlakatning barqaror ijtimoiy rivojlanishi uchun zamin yaratadi.[4]

Hududlarda ijtimoiy xizmatlarning hajmi va sifati xorijiy investitsiyalar orqali sezilarli darajada oshadi. Investitsiyalar asosida yangi bolalar bogʻchalari, sogʻliqni saqlash klinikalari, yoshlar va madaniyat markazlari tashkil etiladi. Ushbu obyektlar jamoaning birlashishi, ijtimoiy uygʻunlikni taʼminlash, sogʻlom turmush tarzini rivojlantirish va madaniy faollikni oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Ijtimoiy infratuzilmaning kengayishi hududlar aholisining ijtimoiy ehtiyojlariga samarali javob beradi. Infratuzilmaning barqarorligi uchun xorijiy investitsiyalar katta ahamiyatga ega. Uzoq muddatli investitsiyalar hudud infratuzilmasining doimiy ravishda rivojlanib borishini taʼminlaydi hamda ijtimoiy tizimlarning uzluksiz va sifatli ishlashiga yordam beradi. Bu nafaqat hudud aholisining xavfsizligini oshiradi, balki atrof-muhit muhofazasini kuchaytiradi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Ayniqsa, uzoq muddatli loyihalar hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy

taraqqiyotini ta'minlashda muhim vazifani bajaradi. Xorijiy investitsiyalar hududlararo ijtimoiy tenglikni ta'minlashda ham katta rol o'ynaydi. Chekka va qishloq hududlarga kiritilgan investitsiyalar u yerda ijtimoiy xizmatlar sifatini va mavjudligini oshirishga imkon yaratadi. Bu esa mahalliy aholining turmush darajasini yaxshilashga, kambag'allikni kamaytirishga, hududlararo iqtisodiy va ijtimoiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, xalqaro sarmoya hududlarning barqaror va tengqur rivojlanishini ta'minlashda mexanizm sifatida faol ishlatiladi.[5]

Malaka oshirish va kadrlar tayyorlash sohasidagi xorijiy investitsiyalar mahalliy mutaxassislar darajasini ko'taradi. Investorlar tomonidan olib boriladigan o'quv va malaka oshirish dasturlari hudud ijtimoiy xizmatlariga ilg'or professional kadrlarni jalb etadi. Shu bilan birga, yangi texnologiyalar va bilimlarni mamlakatga yetkazib berish imkoniyati oshadi. Bu o'z navbatida ta'lim sifati, tibbiyot va boshqa ijtimoiy xizmatlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xorijiy sarmoyalar innovatsiyalarning hududlarga kirib borishini tezlashtiradi. Elektron ta'lim platformalari, telemeditsina xizmatlari va raqamli madaniyat loyihalari hududlarning ijtimoiy infratuzilmasini zamonaviylashtiradi. Ularning kengayishi aholi uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va hududlarni global taraqqiyot jarayonlariga yaqinlashtiradi. Natijada hududlar nafaqat iqtisodiy balki ijtimoiy jihatdan ham yanada barqaror va samarali rivojlanadi. Hududlarni xalqaro hamkorlik tizimlariga integratsiyalashuvi xorijiy investitsiyalar orqali amalga oshadi. Bu jarayonda hududlar global iqtisodiyot va madaniy muhit bilan bog'lanadi, zamonaviy standartlar asosida infratuzilma yaratiladi. Bunday integratsiya mahalliy ijtimoiy infratuzilmani yuqori darajaga olib chiqadi, madaniy hamda iqtisodiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlarni ochadi. Bu esa o'z navbatida hududiy ijtimoiy barqarorlikni yanada mustahkamlaydi. Investitsiyalar hududlarning ijtimoiy infratuzilmasini yanada rivojlantirish va mustahkamlashda muhim vosita sifatida ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat yangi infratuzilma

obyektlari qurilishida, balki mavjudlarini yangilash va takomillashtirishda, ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirishda, shuningdek ijtimoiy tenglikni ta'minlashda ham o'zining ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Hududlarda yashash sharoitlarini yaxshilash va aholining hayot sifatini oshirish uchun xorijiy sarmoyalardan foydalanish mamlakatning umumiy iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashda samarali platforma bo'ladi. Shu bois, ularni jalb qilish va hududiy ijtimoiy infratuzilma rivojiga yo'naltirish har tomonlama qo'llab-quvvatlanishi lozim. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiradi, balki ijtimoiy farovonlikni oshirishga, hududlararo farqni kamaytirishga va mamlakatni barqaror taraqqiyotga olib chiqishga xizmat qiladi.[6]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, xorijiy investitsiyalar hududiy rivojlanishda vosita emas, balki muhim vositalardan biridir. Ular iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish, mahalliy ishlab chiqarishni kengaytirish va sifatini yaxshilash imkonini beradi. O'zbekistonning so'nggi yillardagi tajribalari xorijiy investitsiyalarni izchil jalb etish va ularni hududlarning aniq ehtiyojlariga moslashtirish orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun sharoit yaratish mumkinligini ko'rsatmoqda. Bu esa o'z navbatida mamlakat umumiy iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va aholining turmush darajasini oshiradi. Shu bois, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish hududiy rivojlanishning asosiy strategik yo'nalishlaridan biri sifatida saqlanib qoladi va yanada rivojlantiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rustamov, D.A. (2023). "Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarning boshqaruv tizimini takomillashtirish usullari". Global Innovation and Interdisciplinary Research Journal, 2(3), 15-27.

2. Hoshimov, J.R. (2022). "Iqtisodiyotga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hajmini oshirish yo'llari". Iqtisodiyot va Innovatsiyalar, 8(4), 34-42.
3. Karimov, O., & Islomov, S. (2023). "O'zbekiston hududlarida xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy samaradorligi". Moliya va Iqtisodiyot, 10(2), 55-68.
4. Tursunov, M. (2023). "Hududiy rivojlanishda xorijiy investitsiyalarning roli va istiqbollari". Iqtisodiy Tadqiqotlar Jurnali, 12(1), 72-85.
5. Ergashev, B. (2022). "O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish va huquqiy asoslari". Huquqiy Iqtisodiyot, 7(3), 23-31.
6. Nurbekov, S. (2023). "Xorijiy investitsiyalar va hududlar rivojlanishi: o'zaro ta'sir tahlili". Iqtisodiy va Ijtimoiy Tadqiqotlar, 5(2), 48-60.
7. Saidov, A. (2024). "Raqamli iqtisodiyot sharoitida xorijiy investitsiyalar va hududiy barqarorlik". Innovatsion Iqtisodiyot, 4(1), 29-39.
8. Rasulova, N. (2023). "O'zbekiston hududlarida investitsiya muhiti va uning jalb etilish omillari". Moliya, Investitsiya va Moliyaviy Bozorlar, 9(3), 14-26.
9. Yodgorov, M. (2022). "Xorijiy investitsiyalarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni". Iqtisodiyot va Boshqaruv, 11(2), 38-47.